

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor

A.A. Bimurodov

2024 yil 08 " 29

**“QISHLOQ XO‘JALIGINI MEXANIZATSIYALSHTIRISH”
FANI BO‘YICHA**

SILLABUS

(Sirtqi ta’lim 1-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi:	800000	-	Qishloq, o‘rmon baliq xo‘jaligi va veterinariya
Ta’lim sohasi:	810000	-	Qishloq xo‘jaligi
Ta’lim yo‘nalishi:	60810600	-	Qishloq xo‘jaligi ekinlari seleksiyasi va urug‘chiligi

Samarqand – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Sirtqi bo'lim
60810600 – Qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi
va urug'chiligi ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	QXMB1106
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Sirtqi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	12
Amaliy mashg'ulotlar	16
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	152
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	“Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish” fanning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va urug'chiligi ta'lim yo'nalishi talabalarining bilim darajasini kengaytirishga mo'ljallangan. Qishloq xo'jalik sohasi tez rivojlanishi jamiyatning moddiy texnik bazasini yaratishga muhim shartlardan biri ekanligini nazarda tutib, fan yutuqlaridan qishloq xo'jaligida ratsional ravishda yangi texnikalarni yaratish va qo'llashdagi dolzarb masalalarni o'rgatishdan hamda talabalarda har xil rusumdagi traktorlar va qishloq xo'jalik mashinalarining tuzilishini, ishlashi va agrotexnik talablar bo'yicha ishga tayyorlash jarayonini o'rganish hamda ularni amaliyotda tadbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Matemateka
2.	Fizika
3.	Biologiya

Ta'lim natijalari (TN)

- bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- g) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	A.J.Beknazarov– SamDVMCHBU «Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish» kafedrasida assistenti
E-mail:	beknazarovalisher501gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti «Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish» kafedrasida
Taqrizchilar:	1.Ergashev I.T. Samarqand kasb-hunarga o'qitish markazi direktori t.f.n. professor. 2.X.Q.Pardayev – Samarqand agroinnovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar instituti dotsenti (PhD).

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2024-yil 29-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur sillabus «Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish» kafedrasining 2024-yil 28-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar:

R. Ro'ziqulov

E. Berdimuratov

A. Xasilbekov.

A. Beknazarov

Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2.	www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3.	http://www.amazon.ru
4.	http://www.tehbooks.ru
5.	http://www.ziynet.uz

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fanning mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fanning mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fanning mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;

Bilimlar jihatidan:	
TN1	“Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish” fanini o'zlashtirish jarayonida respublikamizda va chet ellarda qo'llaniladigan asosiy ishlab chiqarish jarayonlarini tizimlari va ularning zamonaviy vositalari va energetikasi to'g'risida ma'lumotlarni bilishi va Respublikamiz va xorijda ishlab chiqarilayotgan qishloq xo'jaligi texnikalari tanlash va ulardan ishlab chiqarish jarayonida samarali foydalanishni;
TN2	Fanning vazifasi - “Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish” fanini o'zlashtirish jarayonida respublikamizda va chet ellarda qo'llaniladigan asosiy ishlab chiqarish jarayonlarini tizimlari va ularning zamonaviy vositalari va energetikasi to'g'risida ma'lumotlarni bilishi va Respublikamiz va xorijda ishlab chiqarilayotgan qishloq xo'jaligi texnikalari tanlash va ulardan ishlab chiqarish jarayonida samarali foydalanishni tashkil etishni bilish hamda ilmiy dunyo qarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.
TN3	Nazariyalarni bilishi va tushunishini namoyish etish, qishloq xo'jalik texnikalarini tuzilishi va ishlash jarayonlari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	Zamonaviy qishloq xo'jaligi traktorlarning tuzilishi ishlatish jarayonlari va qishloq xo'jaligi mashinalarini tuzilishi haqida bilishi kerak;
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Traktorlar va avtomobillar tuzilishi haqida asos slogan olimlar texnikalarni yaratilish tarixi hamda ushbu zamonaviy texnikalardan foydalana olishi bugungi zamon talabiga mos keladigan texnikalardan foydalanishni bilish;
TN6	Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirishda qishloq xo'jalik mashinalarini mashinalarini markalarini o'qilishini bilish qaysi mavsimda ishlatilishi haqida bilimga ega bo'lish;
TN7	Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirishda mashinalardan foydalanishda ularni buzulmasdan ishlashini ta'minlash va belgilangan moto-soatda sifatli TXK baxolay olish;
TN8	Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish fanida bugungi kunda ishlatilib kelayotgan qishloq xo'jaligi mashinalariga mavsimiy TXK ishlarini o'z vaqtida bajarishni urganish.
Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan energitik vositalar. Traktor va avtomobillarning tasnifi va asosiy qismlari. Ichki yonuv dvigatellari tasnifi va asosiy qismlari. Qishloq xo'jaligi texnikalarida qo'llaniladigan yoqilg'i-moylash materiallari.
M2	Tuproqqa ishlov berish texnologiyalari. Tuproqqa asosiy ishlov berish mashinalari. Tuproqqa yuza ishlov berish mashinalari. O'g'itlash

	mashinalari.	
M3	Ekish va ko'chat o'tqazish mashinalari. O'simliklarni himoya qilish mashinalari. G'alla o'rish, tozalash va saralash mashinalari. Paxta hosilini terib olishda qo'llaniladigan mashinalar.	
M4	Yem-xashak yig'ishtirish mashinalari. Mashina traktor parkidan foydalanishning asosiy ko'rsatkichlari.	
M5	Mashina-traktor agregati tarkibini aniqlash (Agregat tuzish).	
M6	Mashina-traktor agregatlarining ish unumini hisoblash. Qishloq xo'jaligi texnikalariga texnik servis ko'rsatish.	
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)		
A1	Traktor va avtomobillarning umumiy tuzilishi, turlari va ish jarayoni. Dvigatelning asosiy qismlarini o'rganish va tasniflash. Traktor dvigateli mexanizmlarini o'rganish.	
A2	Traktor dvigateli tizimlarini o'rganish. Traktor va avtomobillarning elektr jihozlari. Traktor va avtomobillarning elektr jihozlari.	
A3	Traktor va avtomobillarda qo'llaniladigan yoqilg'i-moylash materiallari. Tuproqqa asosiy ishlov berish mashinasi. Pluglar.	
A4	Tuproqqa yuza ishlov beruvchi mashinalari. Meneral va organik o'g't sepish mashinalari	
A5	Urug' ekish va kochat o'tqazish mashinalarining tuzilishi va ishlash jarayoni. Qator oralariga ishlov berish. Kultivatorlar.	
A6	O'simliklarni himoya qiluvchi mashina va apparatlarning ishiga tayyorlashni o'rganish. MX-1,8 rusumli paxta terish mashinalarini ishlash texnologik ish jarayonlari. Agregat tuzish.	
A7	G'alla kombaynlarining tuzilishi va ishlashi. KEYS rusumidagi don kombaynining tuzilishi va ishlashini o'rganish. KKK-2 kartoshka kovlash kombaynining tuzilishi va ishlashini o'rganish.	
A8	KSK-200 "Xersones" makkajo'xori o'rish kombayni ish jarayonini o'rganish. KIR-1,5 o't o'rish mashinasi tuzilishi va ishlashini o'rganish. Texnologik xarita tuzish.	
Mustaqil ta'lim (MT)		soat
MT1	Toshkent qishloq xo'jaligi texnikalari zavodida ishlab chiqarilayotgan traktorlarning texnik - iqtisodiy ko'rsatkichlari.	8
MT2	Xorijiy davlatlar firmalarida ishlab chiqarilayotgan o'rmon xo'jaligi traktorlarini texnik ko'rsatkichlarini o'rganish	8
MT3	Dvigatellarni yurgazib yuborish tizimi, tuzilishi va ishlashi o'rganish	8
MT4	Xorijiy firma qishloq xo'jaligi texnikalarining afzalligi va kamchiligi.	8
MT5	Suyuq organik o'g'itlarni sepish mashinalari.	8
MT6	Marker uzunligini aniqlash.	
MT7	O'simlik qator oralaridagi begona o'tlarni yuqotishda mexanikaviy va kimyoviy usullarni birgalikda qo'llash.	8

MT8	Kombinatsiyalashgan agregatlar.	8
MT9	O'rim-yig'im mashinalari.	8
MT10	Ko'chat qator oralariga ishlov berish mashinalari.	8
MT11	Donni qayta ishlash mashinalari.	8
MT12	Ekskovatorlarning tuzilishi va ish jarayoni	8
MT13	Kimyoviy ishlov berish mashinalarini o'rganish.	8
MT14	Yong'inlarga qarshi kurashish mashina va vositalari	8
MT15	O'simlik va daraxtlarni himoya qilishda biologik usullar	8
MT16	G'alla kombaynlarining tuzilishi va ishlashi.	8
MT17	Meliorativ mashinalar.	6
MT18	Texnologik hisob xaritasi.	6
MT19	Mashina-traktor agregatini saqlash.	6
MT20	Texnologik xarita tuzish. MTning burilish va qaytib olish usullari.	6
	Jami	152
Asosiy adabiyotlar		
1.	A.Obidov, R.Xalilov va boshqalar. Qishloq xo'jaligini ishlab chiqarishini mexanizatsiyalashtirish. Toshkent «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» - 2018 (lotin alifbosida).	
2.	Shoumarova M., Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari. - Toshkent, O'qituvchi 2000 y. (darslik).	
3.	I. Solihov. Traktorlar va avtomobillar, Toshkent «Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa uyi» - 2012 (lotin alifbosida).	
4.	B.Nurmixamedov, Sh.Mamasov. Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish. Samarqand "SamDU nashryoti" - 2021 y (lotin alifbosida) Darslik.	
5.	Shoumarova M., Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari. - Toshkent, O'qituvchi 2000 y. (darslik).	
6.	I. Solihov. Traktorlar va avtomobillar, Toshkent «Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa uyi» - 2012 (lotin alifbosida).	
Qo'shimcha adabiyotlar		
1.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. 52-bet.	
2.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. 36-bet.	
3.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. 416-bet.	
4.	A. Obidov. Mashina-traktor parkidan foydalanish. - Toshkent, "Tafakkur qanoti", 2013 (darslik).	
5.	Shoumarova M. Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari. - (internetdagi nusxasi).	